

Robert Mroczek¹

Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego,
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut
Badawczy w Warszawie

Determinanty i perspektywy rozwoju przemysłu mięsnego i drobiarskiego w Polsce w warunkach integracji z Unią Europejską

Determinants and development prospects for the meat and poultry industry during the Polish integration process with the European Union

Synopsis. W artykule podjęto próbę wskazania najważniejszych determinant rozwoju przemysłu mięsnego i drobiarskiego w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej oraz perspektyw rozwoju obydwu branż. Do najważniejszych czynników mających wpływ na szybki rozwój przemysłu mięsnego oraz drobiarskiego w naszym kraju w minionej dekadzie, zaliczyć można wejście Polski do Unii Europejskiej, a w ślad za tym otwarcie dużego i zamożnego rynku zbytu na naszą żywność. Nie bez znaczenia było też odpowiednie przygotowanie samych zakładów przetwórczych do otwartej konkurencji oraz wykorzystanie posiadanych przewag komparatywnych. Polski przemysł mięsny, a zwłaszcza drobiarski dobrze wykorzystały szansę do szybszego rozwoju i ekspansji na rynki zagraniczne, jaka się przed nim otworzyła po 2004 roku.

Słowa kluczowe: przemysł mięsny, branża drobiarska, przedsiębiorstwo, Unia Europejska

Abstract. The article attempts to identify the most important determinants of development for the meat and poultry industries in Poland after accession to the European Union and the prospects of development for these two industries. The most important factors influencing the dynamic development of the meat and poultry industry in our country in the last decade undoubtedly included Poland's accession to the European Union, and the related opening of a large and wealthy market for our food. Appropriate preparation of the processing plants for open competition and the use of existing competitive advantages were also significant. The Polish meat industry and poultry industry in particular have made good use of the opportunity for dynamic development and expansion to foreign markets that opened up for them in 2004.

Key words: meat sector, poultry sector, enterprise (company), European Union

Wstęp

Branża mięsna należy do największych branż przemysłu spożywczego w Polsce, tak w odniesieniu do wartości produkcji sprzedanej, jak i zatrudnienia. Struktura zakładów przemysłu mięsnego (mięsa czerwonego) w odróżnieniu od firm przemysłu drobiarskiego, jest bardziej rozproszona, a tym samym dział ten ma niższą koncentrację produkcji. Branża drobiarska jest też lepiej zorganizowana, tzn. producenci żywca drobiowego są bardziej

¹ dr inż., e-mail: Robert.Mroczek@ierigz.waw.pl

zintegrowani ze sferą przetwórstwa, co jest jednym z atutów i decyduje o jej sile. W artykule skupiono się na czynnikach (determinantach) mających wpływ na rozwój obydwu analizowanych działów przetwórstwa po 2004 roku i przez ich pryzmat pokazanie zmian, jakie w tych branżach nastąpiły. Skupiono się przede wszystkim na zmianach ilościowych, zdając sobie sprawę, że rozwój to też zmiany jakościowe, które czasami są ważniejsze od tych pierwszych.

Materiały i zastosowane metody

Praca ma charakter analizy porównawczej, w której wykorzystano wtórne materiały źródłowe. Do określenia zmian w czasie posłużono się odpowiednimi wskaźnikami. W analizie wykorzystano niepublikowane dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) o firmach przemysłowych zatrudniających 10 i więcej osób stałej załogi. W ocenie zmian wydajności pracy w polskim przemyśle spożywczym w odniesieniu do pozostałych krajów UE, wykorzystano dane pochodzące z Eurostatu, a zmiany wydajności pracy przedstawiono w cenach porównywalnych, uwzględniając siłę nabywczą walut poszczególnych krajów członkowskich. Do określenia średnich rocznych zmian wykorzystano metodę procentu składanego.

Pozycja Polski na tle unijnych producentów mięsa

Polska jest liczącym się producentem mięsa w Unii Europejskiej. W 2012 roku byliśmy czwartym producentem mięsa wieprzowego, piątym drobiu i ósmym mięsa wołowego (tab. 1).

Tabela 1. Pozycja Polski wśród największych unijnych producentów mięsa w 2012 roku

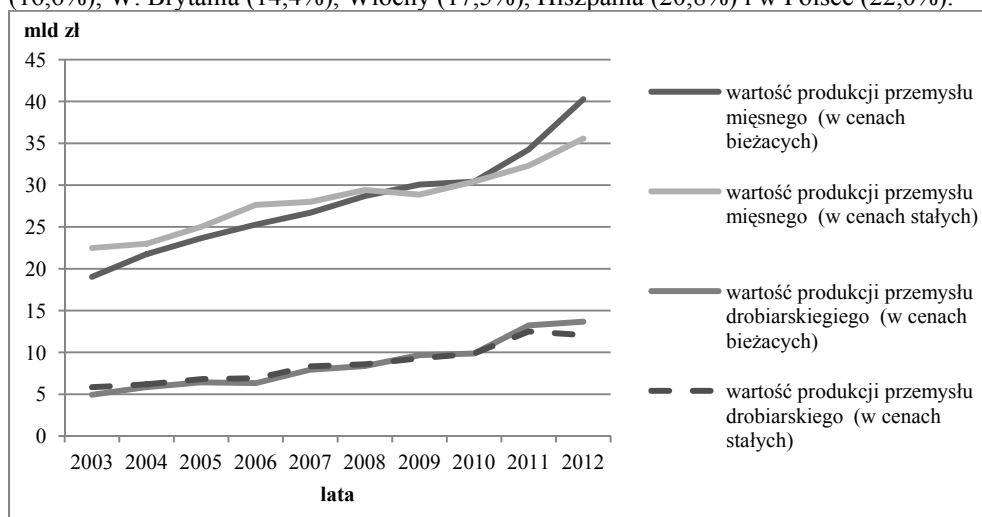
Table 1. Poland's position among EU's largest meat producers in 2012

Lp.	Kraje	Produkcja żywca wieprzowego (w tys. ton wagi poubojowej)	Kraje	Produkcja żywca wołowego (w tys. ton wagi poubojowej)	Kraje	Produkcja żywca drobiowego (w tys. ton wagi poubojowej)
	UE-27	22 400	UE-27	7 764	UE-27	12 370^a
	w tym:		w tym:		w tym:	
1.	Niemcy	5 459	Francja	1 477	Francja	1 733
2.	Hiszpania	3 466	Niemcy	1 140	W. Brytania	1 560
3.	Francja	1 957	Włochy	981	Niemcy	1 423
4.	Polska	1 734	W. Brytania	883	Hiszpania	1 387
5.	Włochy	1 621	Hiszpania	597	Polska	1 385
6.	Dania	1 604	Irlandia	495	Włochy	1 220
7.	Holandia	1 332	Holandia	374	Holandia	841
8.	Belgia	1 110	Polska	371	Belgia	496

^a w 2011 roku,

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W sumie zajęliśmy szóstą pozycję, za: Niemcami, Hiszpanią, Francją, Wielką Brytanią i Włochami. Obecnie jesteśmy już w pierwszej trójce największych producentów mięsa drobiowego we Wspólnocie. W 2013 i 2014 roku produkcja mięsa wieprzowego w Polsce była o 2-7% niższa niż w 2012 roku, a mięsa wołowego była na podobnym poziomie, co oznacza, że tutaj swojej pozycji nie poprawiliśmy. W strukturze działów produkcji przetwórstwa spożywczego w Unii Europejskiej przemysł mięsny (mięsa czerwonego i białego) ma dominujące znaczenie. Z danych Eurostatu wynika, że w 2011 roku przeciętny udział przemysłu mięsnego UE-27 w przetwórstwie spożywczym wynosił 18,7%, a u głównych producentów żywności odpowiednio: Niemcy (23,4%), Francja (16,6%), W. Brytania (14,4%), Włochy (17,5%), Hiszpania (20,8%) i w Polsce (22,0%).

Rys. 1. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu mięsnego i drobiarskiego w cenach bazowych (w mld zł)

Fig. 1 Value of sold production meat and poultry in base prices of producer (in bln PLN)

a – w cenach bazowych (bez VAT i akcyzy),

deflatorem do przeliczenia cen bieżących na stałe, był indeks cen zbytu produktów działu przetwórstwo mięsa,

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

W latach 2003-2012 wartość produkcji sprzedanej przemysłu mięsnego w Polsce zwiększyła się (w cenach bieżących) ponad dwukrotnie z 19,0 do 40,3 mld zł, tj. w tempie 8,7% rocznie. W cenach stałych przyrost był niższy i wyniósł 5,2% rocznie (z 22,5 do 35,6 mld zł). W przemyśle drobiarskim tempo zmian było jeszcze szybsze i wyniosło 12% rocznie w cenach bieżących (z 4,9 do 13,7 mld zł) i 8,4% rocznie w cenach stałych (z 5,8 do 12,1 mld zł) (rys. 1).

Czynniki determinujące rozwój przemysłu mięsnego i drobiarskiego w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej

Do głównych czynników, które w minionej dekadzie wpływały i nadal decydują o rozwoju polskiego przemysłu mięsnego i drobiarskiego należą m.in.:

- przynależność Polski do Unii Europejskiej - otwarcie dużego i chłonnego rynku zbytu na naszą żywność,
- dynamicznie rosnący eksport mięsa i jego produktów,
- wzrost popytu wewnętrznego na mięso i jego przetwory, wynikający z bogacenia się społeczeństwa,
- przewagi komparatywne (niższe ceny surowca, niższa opłata pracy i innych czynników produkcji),
- rosnąca wydajność pracy,
- baza surowcowa.

Wymienione czynniki w różnym stopniu wpływają na rozwój przemysłu mięsnego i drobiarskiego. Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, otworzył się dla naszych producentów żywności duży i bogaty rynek zbytu. Musieli oni jednak spełnić określone wymogi, by móc sprzedawać tam swoje produkty. W minionej dekadzie liczba zakładów mięsnych (mięsa czerwonego i białego) mających uprawnienia do handlu z krajami Unii Europejskiej, wzrosła dziesięciokrotnie z ok. 100 firm w 2004 roku do ok. 2000 przedsiębiorstw na początku 2014 roku.

W latach 2004-2013 eksport wszystkich trzech głównych gatunków mięsa, tj. wieprzowiny, wołowiny oraz drobiu miał tendencję rosnącą. Najszybsze tempo przyrostu eksportu (w ujęciu ilościowym) wykazywało mięso drobiowe (19,7% rocznie), następnie mięso wołowe (13,0% rocznie) i wieprzowe (10,4% rocznie) (tab. 2).

Tabela 2. Handel zagraniczny mięsem (w tys. ton^a)

Table 2. Foreign trade in meat (in thousands ton^a)

Wyszczególnienie	2003	2005	2007	2008	2010	2013	Zmiany w proc. rocznie 2004-2013
	wieprzowina						
eksport	254,4	286,5	366,4	423,8	471,4	685,1	10,4
import	47,8	78,9	96,4	515,4	605,3	806,8	32,7
saldo	206,7	207,6	270,0	-91,6	-133,9	-121,7	x
	wołowina						
eksport	92,5	174,0	207,2	230,5	324,0	314,1	13,0
import	5,2	12,8	19,1	15,5	24,9	26,1	17,5
saldo	87,3	161,2	188,1	215,0	299,1	288,0	x
	mięso drobiowe						
eksport	108,0	185,1	261,7	300,3	453,9	649,7	19,7
import	23,7	75,7	96,9	58,7	71,0	98,5	15,3
saldo	84,3	109,4	164,8	241,7	382,9	551,2	x

^a wg wagi produktu, żywiec w ekwiwalencie mięsa,

Źródło: opracowanie M. Tereszczuk na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Szybki wzrost eksportu mięsa nastąpił w pierwszych latach naszego członkostwa w UE. W latach 2004-2008 eksport mięsa drobiowego wzrastał w tempie 22,7% rocznie, a mięsa wołowego o 20% rocznie. W następnych latach (2008-2013) dynamika eksportu

wyhamowała, zwłaszcza w odniesieniu do mięsa wołowego (do 6,4% rocznie), ale w przypadku drobiu utrzymywała się nadal na wysokim poziomie (przyrosty o 16,7% rocznie). W obu podokresach tempo wzrostu eksportu mięsa wieprzowego było stabilne i wynosiło nieco ponad 10% rocznie (tab. 2).

Dynamiczny wzrost eksportu mięsa z Polski po 2004 roku, spowodował zwiększenie jego udziału w wartości produkcji sprzedanej mięsa i przetworów mięsnych (tab. 3). W latach 2004-2012 udział eksportu mięsa i przetworów z mięsa ogółem wzrósł ponad dwukrotnie (z 13,2 do 27,7%). Jeszcze bardziej, bo prawie trzykrotnie wzrósł udział eksportowanego mięsa czerwonego (z 12,5 do 33,9%). Oznacza to, że eksport „zagospodarowuje” ok. 30% produkcji przemysłu mięsnego i drobiowego. Ważne, że ponad dwukrotnie wzrósł eksport przetworów z mięsa czerwonego i białego, gdyż są to produkty przetworzone, w cenach których znajduje się również opłata wartości dodanej tego działu przetwórstwa [Rowiński, Bułkowska 2011].

Tabela 3. Udział eksportu mięsa i jego przetworów do wartości produkcji sprzedanej tych produktów (w %)

Table 3. Share of meat and meat products' export in the value of the sale of these products (in %)

Wyszczególnienie	2004	2007	2008	2010	2011	2012
Mięso czerwone	12,5	18,2	21,5	28,8	35,1	33,9
Mięso drobiowe	21,1	28,0	25,7	29,6	27,1	30,0
Przetwory z mięsa czerwonego i drobiowego	7,9	10,7	11,0	17,1	15,9	16,7
Mięso i przetwory z mięsa ogółem	13,2	18,4	19,5	25,8	27,2	27,7
<i>Przemysł spożywczy</i>	<i>17,4</i>	<i>21,8</i>	<i>22,6</i>	<i>28,7</i>	<i>29,1</i>	<i>30,8</i>

Źródło: Szczepaniak I. (red.), Monitoring i ocena konkurencyjności polskich producentów żywności (2). Raport PW nr 40, s. 190, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2012; Kowalski A. (red.), Analiza produkcyjno-ekonomicznej sytuacji rolnictwa i gospodarki żywnościowej w 2012 roku, s. 274, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2013.

Głównym rynkiem zbytu dla polskiego mięsa są kraje Unii Europejskiej. W ostatnich latach coraz większą rolę zaczynały odgrywać kraje trzecie. W wyniku różnych, niekorzystnych czynników zewnętrznych, jak np. wprowadzenie embarga przez kraje trzecie na polską wieprzowinę pod koniec I kwartału 2014 roku - po wykryciu w naszym kraju przypadków Afrykańskiego Pomoru Świń (ASF), rynki te², wstrzymały, bądź ograniczyły import polskiego surowca. Stąd konieczność poszukiwania nowych rynków zbytu, tym bardziej, że Unia Europejska ma nadwyżki w produkcji mięsa wieprzowego i drobiowego.

Popyt wewnętrzny – konsumpcja mięsa

Krajowe spożycie mięsa jest jednym z kluczowych czynników decydujących o rozwoju branży mięsnej. W latach 2003-2013 spożycie mięsa z podrobami spadło w naszym kraju z 72,1 do 68,1 kg/osobę, przy czym do 2007 roku rosło osiągając 77,6

² tzn. rynki krajów trzecich, na które wcześniej eksportowaliśmy mięso wieprzowe

kg/osobę, a potem zaczęło spadać. Tendencje w spożyciu poszczególnych gatunków mięs w minionej dekadzie, tj. w latach 2003-2013 były odmienne, gdyż:

- tendencję rosnącą miała konsumpcja mięsa drobiowego - wzrost o 38,6% z 19,7 kg/osobę do 27,3 kg/osobę,
- tendencję malejącą miało spożycie mięsa wołowego z 5,8 kg/osobę do 1,5 kg/osobę, tj. spadek o 74,0%,
- na względnie stałym poziomie ok. 41 kg/osobę utrzymywało się spożycie mięsa wieprzowego z odchyleniami +/-1,9 kg/osobę, choć w 2013 roku spadło poniżej 36 kg.

Tabela 4. Konsumpcja mięsa w Polsce

Table 4. Meat consumption in Poland

Wyszczególnienie	2003	2008	2013 ^a	Tempo zmian (w proc. rocznie)		
				w kg/mieszkańca	2004-2008	2009-2013
Mięso ogółem łącznie z podrobami, w tym	72,1	75,3	68,1	0,9	-2,0	-0,6
• wieprzowe ^b	41,2	42,7	35,5	0,7	-3,6	-1,5
• wołowe ^b	5,8	3,8	1,5	-8,1	-17,0	-12,6
• drobiowe ^b	19,7	24,1	27,3	4,1	2,5	3,3

^a prognoza IERiGŻ-PIB, ^b bez podrobów,

Źródło: Rynek Mięsa, stan i perspektywy nr 46, s. 56, ARR, MRiRW, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014.

Rosnący popyt wewnętrzny na mięso drobiowe był ważnym czynnikiem, wpływającym na rozwój przemysłu drobiarskiego, natomiast względnie stałe spożycie mięsa wieprzowego oraz spadająca konsumpcja mięsa wołowego, nie kreowały rozwoju przemysłu mięsnego. Mięso drobiowe okazało się dobrym substytutem dla droższego mięsa wieprzowego, a zwłaszcza wołowego. Spożycie mięsa ogółem przez mieszkańców najbogatszych krajów Unii Europejskiej jest o 10-20 kg/osobę wyższe, niż w Polsce. Największa - kilkukrotna różnica dotyczy spożycia mięsa wołowego, a jesteśmy w czołówce krajów o najwyższej konsumpcji mięsa drobiowego, przy przeciętnym spożyciu mięsa wieprzowego.

Przewagi komparatywne polskiego przemysłu mięsnego i drobiarskiego

Znaczące przewagi w postaci niższych cen surowca mamy nadal w mięsie drobiowym oraz wołowym. Jeszcze kilka lat temu, ceny tych mięs były w Polsce niższe o 20-25 p.p., niż przeciętnie w UE-27. Obecnie różnica ta wynosi ok. 10.p.p (tab. 5). W mięsie wieprzowym tych przewag już nie posiadamy. Ceny tego gatunku mięsa są u nas zbliżone do przeciętnych cen w UE-27, ale wyższe o ok. 10 p.p. niż w Danii czy Holandii i o ok. 5.p.p. wyższe niż we Francji oraz zbliżone do cen niemieckich. Od 2008 roku staliśmy się importerem netto mięsa wieprzowego³.

³ uwzględniając również import żywca wieprzowego, wyrażony w ekwiwalencie mięsa,

Tabela 5. Przeciętne ceny głównych gatunków mięsa w wybranych krajach Unii Europejskiej w relacji do średniej ceny UE-25/27^a (UE-27=100)

Table 5. Average prices of main meat types in selected EU Member States in relation to the average price in EU-25/27 (EU-27 = 100)

Wyszczególnienie	II połowa 2004	2006	2008	2010	2012
	mięso wieprzowe				
Holandia	94,9	94,4	93,3	91,9	92,2
Dania	87,3	88,3	85,5	88,0	92,1
Niemcy	107,2	106,0	104,8	103,0	101,8
Hiszpania	95,1	106,0	98,8	103,9	101,7
Francja	94,8	97,4	92,7	92,7	95,1
Włochy	116,5	108,6	108,4	107,1	110,0
Polska	102,1	88,9	103,3	96,3	102,6
Wielka Brytania	100,0	102,8	100,6	114,4	105,3
	mięso wołowe				
Holandia	89,4	92,0	90,3	85,4	88,5
Dania	98,7	99,1	98,8	98,4	102,7
Niemcy	97,9	96,7	97,1	101,5	103,5
Hiszpania	98,3	108,6	98,3	101,3	99,0
Francja	104,0	102,6	98,6	99,8	99,5
Włochy	114,8	112,8	111,9	110,2	103,3
Polska	70,1	75,2	80,6	80,8	87,0
Wielka Brytania	102,3	96,6	102,5	100,7	106,0
	mięso drobiowe				
Holandia	95,5	93,7	97,8	100,6	101,2
Dania	98,7	102,5	110,9	116,8	131,8
Niemcy	104,3	117,2	126,7	145,1	131,5
Hiszpania	102,9	110,0	93,7	91,9	118,6
Francja	118,6	115,7	122,5	114,3	94,2
Włochy	95,2	102,9	108,3	103,9	132,5
Polska	70,9	67,9	77,1	73,7	89,3
Wielka Brytania	92,0	89,4	75,7	75,5	63,2

^a do 2006 roku dane dla UE-25, a do 2007 roku dane dla UE-27,

Źródło obliczenia własne na podstawie danych A. Judzińskiej Stan przewag cenowych na rynku podstawowych produktów rolnictwa, [w:] I. Szczepaniak (red.), Monitoring i ocena konkurencyjności polskich producentów żywności (3), Potencjał konkurencyjny – wybrane elementy, seria Program Wieloletni 2011-2014, nr 73, s.49-56 IERiGŻ-PIB, Warszawa 2013.

Cena surowca jest ważna dla przetwórcy z tego względu, że stanowi on główną pozycję w kosztach materiałowych, które w przemyśle mięsnym stanowią ok. 80% ceny bazowej [Mroczek 2013]. Przy rozpatrywaniu przewag komparatywnych ważne jest również to, że przeciętne wynagrodzenie w polskim przemyśle mięsnym jest 2-4 krotnie niższe, niż u największych unijnych producentów mięsa.

Wydajność pracy w polskim przemyśle mięsnym i drobiarskim

Wydajność pracy jest jednym z czynników decydujących o konkurencyjności polskiego przemysłu mięsnego i drobiarskiego. W 2012 roku wydajność pracy w polskim przemyśle mięsnym (łącznie mięsa czerwonego i białego) mierzona wartością produkcji sprzedanej (w cenach porównywalnych) wyniosła 193 tys. euro/pracownika i była wyższa o 81% niż w 2004 r. W latach 2004-2012 tempo wzrostu wydajności pracy w tym dziale przemysłu spożywczego było w Polsce najwyższe spośród największych unijnych producentów mięsa i wynosiło 7,7% rocznie (tab. 6).

Tabela 6. Wydajność pracy w przemyśle mięsnym ^a mierzona wartością produkcji sprzedanej w cenach porównywalnych

Table 6. Labour productivity in meat industry measured by sold production in comparable prices

Kraje	Wydajność pracy w tys. euro/pracownika			Zmiany
	2004	2008	2012	(w proc. rocznie) 2005-2012
UE-27, w tym:	175,9	198,8	226,8	3,2
Niemcy	199,1	196,2	224,8	1,5
Dania	189,7	235,8	236,8	2,8
Hiszpania	226,9	241,0	279,3	2,6
Francja	156,6	193,2	240,9	5,5
Włochy	326,6	354,3	357,7	1,1
Holandia	372,6	526,6	631,7	6,8
Polska	106,5	133,0	193,0	7,7
Wielka Brytania	151,3	217,2	239,7	5,9

^a łącznie mięsa czerwonego i białego,

Źródło: obliczenia M. Tereszczuk.

Znacząca poprawa wydajności pracy w polskim przemyśle mięsnym, jaka się dokonała w ostatnich latach, spowodowała, że zmniejszyliśmy dystans dzielący nas od krajów o wysokiej wydajności pracy w tym sektorze. W 2012 roku wydajność pracy w branży mięsnej w Polsce była o 14,9% niższa niż przeciętnie w UE-27, podczas gdy w 2004 roku była niższa o 39,5%.

Poprawa wydajności pracy w polskim przemyśle spożywczym po przystąpieniu do Unii Europejskiej była zjawiskiem powszechnym i dotyczyła wszystkich działów przetwórstwa. Potwierdzają to m.in. badania Z. Gołasia [2010]. Postępu w wydajności pracy w polskim przemyśle spożywczym, upatruje we wzroście technicznego uzbrojenia pracy, natomiast w relatywnie niskim stopniu wynikał on z poprawy efektywności wykorzystania majątku ogółem oraz wzrostu zdolności do generowania wartości dodanej w relacji do uzyskiwanych przychodów. Ponadto Z. Gołaś zwraca uwagę, że bez dalszych inwestycji stymulujących poprawę efektywności środków rzeczowych oraz rozwoju kapitału ludzkiego, postęp w wydajności pracy w tym sektorze może ulec znacznemu spowolnieniu.

Tabela 7. Przeciętne obroty firmy mięsnej ^a w Unii Europejskiej w cenach porównywalnych (w mln euro)

Table 7. Average turnover of a meat production company in the EU countries in comparable prices (in EUR mln)

Kraje	2004	2008	2012
UE-27, w tym:	3,7	4,5	5,3
Niemcy	3,1	3,2	3,6
Dania	25,1	25,5	29,8
Hiszpania	4,1	4,9	5,8
Francja	7,8	2,9	4,5
Włochy	4,5	5,3	5,5
Holandia	9,7	15,1	16,4
Polska	3,2	4,8	8,0
Wielka Brytania	17,5	17,0	16,9

^a łącznie mięsa czerwonego i białego,

Źródło: obliczenia M. Tereszczuk.

Obroty przeciętnej firmy mięsnej w Polsce w 2012 roku (liczone w cenach porównywalnych) wyniosły 8,0 mln euro i były ponad dwukrotnie wyższe niż w 2004 roku i o 2/3 wyższe niż w 2008 roku. Były one też o 1/2 wyższe niż przeciętnie w UE-27. Mamy wyższą koncentrację produkcji mierzoną przeciętnymi obrotami firmy mięsnej niż w Niemczech (3,6 mln euro), Francji (4,5 mln euro) i we Włoszech (5,5 mln euro/firmę). W Holandii, Wielkiej Brytanii oraz w Danii przeciętne obroty firm mięsnych należą do najwyższych w Unii Europejskiej i w 2012 roku wynosiły od 16,4 mln euro do 29,8 mln euro/firmę, tj. 2-4 razy więcej niż w Polsce.

Wnioski

1. Przemysł mięsny oraz drobiarski dobrze wykorzystały szansę, jaka się przed nimi otworzyła, z chwilą wejścia Polski do Unii Europejskiej. Sprostaly unijnej konkurencji, czego dowodem może być rosnący eksport wszystkich głównych gatunków mięsa i jego przetworów na rynek unijny, który jest dla nich głównym rynkiem zbytu. W tym czasie nie obyło się też bez trudności, z którymi musiał zmierzyć się przemysł mięsny czy drobiarski, jak chociażby pojawienie się ptasiej grypy w 2008 r., zakaz tzw. uboju rytualnego (od 01 stycznia 2013 r.), czy ostanie afery związane z fałszowaniem mięsa, oraz stwierdzenie w Polsce przypadków choroby Afrykańskiego Pomoru Świń (ASF).
2. Perspektywy dla rozwoju przemysłu mięsnego w Polsce w najbliższych latach wydają się umiarkowanie - optymistyczne, aczkolwiek w odniesieniu do poszczególnych segmentów rynku nie są tak jednoznaczne.

Dynamiczny wzrost produkcji ma szansę utrzymać przemysł drobiarski za czym przemawiają następujące przesłanki:

- dalszy wzrost spożycia mięsa drobiowego w naszym kraju,
- kontynuowanie tendencji wzrostowej w eksporcie,
- utrzymywane przewagi cenowe mięsa drobiowego na unijnym rynku,
- dobrze zorganizowane zaplecze surowcowe.

Produkcja mięsa wołowego oraz poziom jego cen, kreowane są głównie przez eksport, gdyż ok. ¾ produkcji trafia na rynki zagraniczne (głównie do UE). W ostatnim okresie utraciliśmy atrakcyjne i perspektywiczne rynki zbytu jakimi są m.in. kraje muzułmańskie. Powrót na te rynki po przywrócenia w naszym kraju tzw. uboju rytualnego, stwarza szansę do rozwoju produkcji żywca wołowego w Polsce. Utrzymujemy przewagi cenowe w mięsie wołowym wobec czołowych jego producentów w UE, choć w ostatnim czasie nieco się zmniejszyły.

Od kilku lat produkcja żywca wieprzowego w Polsce przeżywa regres. Niska koncentracja produkcji trzody chlewnej oraz nadal słabe powiązanie sfery produkcji z przetwórstwem, są jednym z powodów hamujących rozwój przemysłu mięsnego w Polsce. Nie posiadamy wyraźnych przewag cenowych wobec krajów unijnych, będących głównymi producentami tego gatunku mięsa.

3. Produkcja mięsa drobiowego oraz wieprzowego w Unii Europejskiej jest od 4% do 10% wyższa niż konsumpcja. Stąd też poszukiwania przez polskich przetwórców mięsa nowych i atrakcyjnych rynków zbytu. Nie jesteśmy w tym odosobnieni i musimy liczyć się z rosnącą konkurencją - nie tylko ze strony krajów należących do Unii Europejskiej, ale też krajów trzecich. Posiadane przewagi komparatywne w przetwórstwie mięsa wygasają, stąd konieczność podnoszenia efektywności produkcji, np.: większe wykorzystanie posiadanych mocy produkcyjnych, poprawa wydajności pracy, optymalizacja kosztów produkcji, innowacyjność, nowoczesne kanały sprzedaży. Rosnąca konkurencja zewnętrzna, kurczenie się rynków zbytu lub ich zamykanie na mięso i jego przetwory z Polski, oznaczać będzie jeszcze większą walkę między firmami mięsnymi w naszym kraju, co doprowadzi do zaprzestania produkcji przez część przedsiębiorstw. Niewątpliwym atutem polskiego przemysłu mięsnego jest to, że zakłady przetwórcze należą do jednych z najnowocześniejszych w Unii Europejskiej.

Literatura

- Analizy rynkowe, Rynek Mięsa, stan i perspektywy nr 46, ARR, MRiRW, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014.
- Drożdż J, Mroczek R., Tereszczuk M, Urban R. 2013, Przetwórstwo produktów zwierzęcych [w:] R. Mroczek (red.), Procesy dostosowawcze polskiego przemysłu spożywczego do zmieniającego się otoczenia rynkowego (3), seria Program Wieloletni 2011-2014, nr 75, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
- Judzińska A. 2013, Stan przewag cenowych na rynku podstawowych produktów rolnictwa, [w:] I. Szczepaniak (red.), Monitoring i ocena konkurencyjności polskich producentów żywności (3), Potencjał konkurencyjny – wybrane elementy, seria Program Wieloletni 2011-2014, nr 73, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
- Gołaś Z. 2010, Czynniki kształtujące wydajność pracy w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego, Zagadnienia ekonomiki rolnej nr 4, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
- Kowalski A. (red.), Analiza produkcyjno-ekonomicznej sytuacji rolnictwa i gospodarki żywnościowej w 2012 roku, s. 274, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2013.
- Roczniki Eurostatu 2004-2012.
- Rowiński J., Bułkowska M. 2011, Wzrasta konkurencyjność polskiego przemysłu spożywczego na rynku UE, Przemysł Spożywczy tom 66, nr 7-8, SIGMA-NOT Sp. z o.o. Warszawa.
- Szczepaniak I. (red.) 2012, Monitoring i ocena konkurencyjności polskich producentów żywności (2), seria Program Wieloletni 2011-2014, nr 40, IERiGŻ-PIB, Warszawa.